

Predsmrtné básne vietnamských budhistických mníchov z doby Lý a staršej (9. - 13. storočie)

Abstrakt

Ján Ičo

Dizertačná práca sa zaoberá poéziou, ktorú vyslovili vietnamskí budhistickí mnísi tesne pred smrťou medzi rokmi 862 až 1221. Všetci autori patrili do dvoch zenových škôl, ktoré sa odvíjajú od učiteľov Wúyántōnga a Vinitaručiho. Práca navrhuje nový konštrukt, termín tù thê, „predsmrtné básne“ ktorým tieto básne označujeme po vzore podobnej produkcie z Číny a Japonska. Je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť sa pokúša definovať tento druh vietnamskej poézie a popisuje súvislosti s ním spojené. Stará vietnamská literatúra písaná čínsky je pomerne málo známou oblasťou, navyše otázka, nakoľko ide o „vlastnú vietnamskú literatúru“, nie je zatiaľ jednoznačne zodpovedaná. Záujem o ňu pritom začína relatívne nedávno, vychádza z práce Francúzskej Školy Ďalekého Východu (EFEO) a vo Vietname je v súčasnosti predmetom štúdia predovšetkým Inštitútu pre výskum čínštiny a nômu (Viện nghiên cứu Hán Nôm).

Budhizmus má vo Vietname dlhú tradíciu, v dobách existencie oboch škôl bol všeobecne rozšírený a dokonca sa tešil zvláštnemu postaveniu a priazni vládnych kruhov. Budhistickí mnísi pochádzali z rôznych spoločenských vrstiev a niektorí jedinci v dobách vlády prvých nezávislých dynastií (Ngô 939-945, Đinh 968-980, Lê 980-1009 a Lý 1009-1225) získali významné postavenia a značný vplyv na politické dianie. Predovšetkým panovníci dynastie Lý sa stávali patrónmi jednotlivých škôl a niektorí sa na sklonku života sami utiahli do kláštorov. Budhistická literatúra, medzi ktorú básne tù thê patria, má v regióne v danej dobe dominantné postavenie.

Predsmrtné básne vznikali za určitých špecifických okolností. Daný mních ich krátko pred smrťou vyslovil pred zvolaným zhromaždením. V básni zhrnul vlastnú skúsenosť, vyjadril sa k určitému konceptu, príp. sa rozlúčil a vyzval študentov, aby nesmútili. Vybrané kapitoly práce sa zaoberajú popisom charakteristických vlastností týchto krátkych literárnych útvarov,

ich formálnou podobou a obvyklým obsahom. Výrazná je ich didaktická funkcia a naliehavosť s akou komunikujú. Tùr thê vychádzajú z podobnej literatúry čínskej proveniencie, obsahujú odkazy na zahraničnú literatúru a niektoré z nich čínske básne parafrázujú. Obvykle majú podobu päť a sedem slabičných štvorverší, podľa vzoru tangských shī. V širšom korpuse dobovej literatúry sa však nachádzajú aj iné budhistické básne podobné obsahom i formou a preto sa pozornosť dizertačnej práce sústreďuje aj na autorov a čitateľov tejto poézie a unikátne okolnosti, za akých vznikala. Operujeme s konceptmi viacerých možných (a potenciálne rôznych) autorov, ako ich formuluje čitateľsky orientovaná teória vychádzajúc napr. z diel J. Mukařovského, W. Isera. Ukazuje sa, že práve okolnosti vzniku sú najvýraznejším dištinktívnym rysom tùr thê.

Druhá časť dizertačnej práce je komentovanou antológiou týchto diel aká doposiaľ neexistuje. Uvedené básne pochádzajú z viacerých primárnych zdrojov; obvykle boli súčasťou životopisu mnícha v budhistických kronikách. Najbohatším zdrojom je tu kronika *Príbehy zo zenovej záhrady* (Thiền uyên tập anh), koncipovaná ako záznam o odovzdávaní učenia vo vietnamských školách. Táto časť je modelovaná podľa podobných zdrojov v sekundárnej literatúre. Obsahuje originálny text v čínskych znakoch, prepis do sinovietnamčiny a preklady do vietnamčiny a slovenčiny. Ďalej podrobnejšie informácie o zdroji a príp. ďalší rozbor vybraných pasáží.

The Death Poems of Vietnamese Buddhist Monks from the Period of Lý and older (9th – 13th century)

Abstract

Ján Ičo

This work deals with poetry spoken by Vietnamese Buddhist monks shortly before their death. It was composed between the years of 862 and 1221. All the authors belonged to the two Zen schools founded by Wuyantong and Vinitaruci. The work brings a new construct, the term *từ thê*, "death poems" which refers to similar patterns of production in China and Japan. It is divided into two parts. The first part attempts to define this kind of poetry and describes the context associated with it. Old Vietnamese literature written in Chinese is still quite unknown area. Furthermore, it is still not clear whether it should be considered to be "Vietnamese" or "foreign." The interest in this production has started relatively recently. It is based on the work of French school of the Far East (EFEO). In present-day Vietnam, the activity cumulates in the Institute of Chinese and Nôm studies (Viện nghiên cứu Hán Nôm).

Buddhism in South- East Asia has a long tradition. In Vietnam, between 10th and 13th century it was widely spread and enjoyed a special status. It was favored by government circles and popular among citizens. Buddhist monks originally came from different social classes; they entered the orders and in the times of the first independent dynasties (Ngô 939-945, Đinh 968-980, Lê 980-1009 and Lý 1009-1225) some of them reached important posts and practiced considerable influence on political affairs. Rulers of the Lý dynasty in particular often become patrons of the respectable schools and in the old age some of them even took refuge in monasteries. Buddhist literature, including *từ thê* poems, was dominant.

The death poems were created under specific circumstances. Their authors addressed them to the assembled disciplines shortly before parting. In the poem they summed up their own life experience, explained certain concepts of the teaching, and/or simply asked disciples not to mourn. Certain chapters of the work deal with characteristics of these short literary works, their form and content. One can clearly see their didactic function and feeling of urgency. *Từ thê* are based on similar literature of Chinese provenance. In some of them one can find

references to foreign literature, a few even paraphrase Chinese poems. Usually they take form of five and seven syllabic quatrains, based on Tang shī. However, in the broader corpus of the contemporary literature, there are other Buddhist poems similar in content and form, and therefore the dissertation also focuses on authors and readers of this poetry and the unique circumstances under which they arose. We discuss concepts of several possible (and potentially different) authors, formulated by the reader-oriented theory, based on works of J. Mukařovský, W. Iser and others. It turns out that the circumstances under which the poems were created are possibly their most distinguishing characteristics

The second part of the thesis is a commented anthology of these works. It is unique in its focus. The poems come from several sources, usually they were found in the biographies of prominent monks in Buddhist chronicles. The richest source is a book called *Thiền uyển tập anh* (Outstanding Figures from the Garden of Zen). This part of the work is modeled by similar sources in the secondary literature. The anthology features original text in Chinese, transcription into Sinovietnamese and translations into Vietnamese and Slovak language. It includes further information about the source(s) and more detailed analysis on selected concepts, theme or variants.